

List za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETARIE

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prilepi-
te spodaj ali
na ovitku, Ako (139)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
steče naročnina. Prosi-
mo ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 138.

Chicago, Ill., 3. maja (May), 1910.

Leto (Vol.) V.

POZIV IN PREDLOGI

vsem jugoslovanskim socialističnim organizacijam v Ameriki.

Po oddelku konference jugoslovanskih socialističnih organizacij, zbranih okrog "Radniške Straže", ktera se je vršila dne 25. in 26. decembra 1909 in ktera se je enostavno izjavila za zedinjenje jugoslovanskega socialističnega gibanja v Ameriki in na poziv osrednjega odbora, kterege je ta konferenca izbrala in mu odredila, da — sporazumno z vsemi jugoslovanskimi socialističnimi organizacijami v Chicagu — izdela vse potrebno za sklicanje jugoslovanskega socialističnega kongresa najdlje v šestih mesecih, — izbrale so vse štiri Chicagoške jugoslovanske organizacije (1. slovenska, 2. hrvaška, 3. bolgarsko-makedonska in 4. srbska) svoj posebni medjugoslovanski odbor, kateri je dol podpisati, za sklicanje kongresa.

Medjugoslovanski odbor je na svojih konferencah razpravljal o postavljeni nalogi in odločil, da izda ta poziv in predloži svoje predloge vsem jugoslovanskim socialističnim organizacijam v Ameriki.

Podpisani odbor je pooblaščen izjaviti, da so vse štiri jugoslovanske socialistične organizacije v Chicagu postavila na stališče popolnega zedinjenja jugoslovanskega proletariata na polju socialistične borbe, na polju, ki obseza vse boje: boj za ekonomsko in politično svobodo proletariata, boj za kulturni napredek in narodnostno svobodo vseh narodov, boj za osvoboditev človeštva iz verig vsake sužnosti. Dalje izjavljamo, da prvi ideal razrednozavednega jugoslovanskega delavstva v Chicagu je: ustanovitev jugoslovanske Socialistične Zveze, ktera mora izrazovito predstavljati našo moč in voljo, v kateri mora biti organizirano naše socialistično delo in ktera nas bo — z ramo ob rami z vsemi ostalimi zvezami proletariata — k velikemu cilju razrednega boja: socializem.

Brez potrebe je vsako obširno dokazovanje, da nam je naše gibanje do danes, vsled razdrobnosti in iz tega nastale nemoči, prineslo samo neznatne uspehe. Poglejmo na kratko položaj naših politično-prosvetnih organizacij. Tu vidimo, da se od svojega prvega početka niso dosti razvile; z ozirom na naše narodno življenje niso podvzele nikakršne večje akcije, niti v politični akciji ameriškega proletariata niso igrale nobene vloge. Ta nemoč in nedelo privedlo je mnoge organizacije do nazadovanja in prenehanja vsakega delovanja. Z ozirom na ekonomski (gospodarski) boj proletariata pa stojimo še na slabšem; v ameriških ekonomskih organizacijah je le neznatno število jugoslovanskih delavcev.

Prepričani smo torej, da bo jugoslovanski pokret močan in vpešen le tedaj, ako se organizira in zjedini v Jugoslovanski Socialistični Zvezi. Namesto dosedanjega reyne in mršave vzajemnosti (ki se je manifestirala le prigodom shodov in veselja) mora nastopiti neomejena vzajemnost, skupni pravci in sistematično delo.

Predvsem, glede na notranje odnose gibanja, bomo združeni veliko sposobnejši za razvoj. Poglejmo na primer današnji položaj nekaterih lokalnih organizacij. Mesto skupnosti glede krova in stana, — kjer se to da izvesti —, mesto skupne oprave in ostalih organizacijskih potrebščin imamo danes dvojne, trojne in štirikratne stroške, ki predstavljajo znatno svoto po nepotrebnem izdanega denarja, kterege bi mogle organizacije koristneje porabiti. — Z ozirom na skupno splošno gospodarstvo — poleg mnogih drugih skupnih potreb — je na prvem mestu silno potrebna jedna dobro urejena zvezna tiskarna, brez ktere je naš tisk na milost in nemilost izročen buržoaznim podjetnikom, a ktera se pa ne more ustanoviti, dokler nismo združeni. Naša tiskarna bi bila najboljša opora našega tiska. Pomislimo, da prične v najkrajšem času izhajati tudi srbski socialistični list, a danes že imamo slovenskega, hrvaškega in bolgarskega, in če računamo, da imajo ti tedenski listi vsak teden po \$25—30 tiskovnih stroškov, kar znaša skupno za vsi štiri \$100—120 na teden, pomeni to, da bi samo ti naši listi dali tiskarni posla za \$5000—6000 na leto. Za Zvezo in njene organizacije, da ne omenjamo privatnih poslov.

Mesto dosedanjega razcepljenega vprezanja z majhnimi rezultati, mogli bi z združenim delom vzbuditi iz mrtvila in brezbriznosti jugoslovanski proletarijat v Ameriki in privedi ga v ekonomske in politične organizacije kakor tudi na polje drugih delovanj, katerih se kot naseljenec ne moremo izogniti. Skupno, živo in sistematično agitacijo bi pomnožili število jugoslovanskih delavcev v ameriških ekonomskih bojnih organizacijah kakor tudi število članov v naših politično-prosvetnih klubih — in zavzeli ugledno mesto v bojnih vrstah vsesplošnega delavstva te dežele. Jugoslovanska Zveza bi bila naš močni predstavljatelj v gospodarskem kakor v političnem boju.

Večje število naših naseljenecv se vrača v staro domovino. A ti naši naseljenec so v večini iz vasi, kamor težko zaide socialistično gibanje. Tukaj, v deželi do viška razvitega kapitalizma, so kmetje veliko pristopnejši nauku socializma, in vrnivši se čez morje, pristopili bi k tamošnjemu gibanju. Na ta način bi mi podprli evropsko socialno demokracijo in njeno veliko jugoslovansko težnjo, njeno revolucionarno načelo jugoslovanskega zedinjenja. Tu, kjer nas ne delijo meje, kjer nas ne delijo cerkveni stolpi in grobišča, kjer nas ne delijo interesi oltara in prstola, tu, kjer nas kapitalistična družba uči s strašnimi primeri, da je združitev delavstva neobhodno potrebna in da je prvi pogoj proletarske razredne borbe mednarodna delavska solidarnost — tukaj bi mi odgajali jugoslovansko delavstvo za jugoslovansko Jedinstvo. Na ta način bi morda mi dali prvo gradnjo za zgradbo jugoslovanske bodočnosti, za ustvarjenje revolucionarnih idejalov jedinstva jugoslovanskih narodov, brez kterege se je nemogoče vpreti tlačenju in osvajajočim težnjam evropskega kapitala, kateri je v jednaki meri, razredni, nacionalni, najnevarnejši sovražnik Jugoslovani in ostalih narodov na jugoiztoku Evrope.

Prehajamo preko jasne činjenice, da bi bili, mi združeni, veliko močnejši, da prepričimo grozno vpropačanje našega naroda, kterege vrši ameriška jugoslovanska spekulativna buržoazija, — mizerna, polinteligentna, skozinskoz pokvarjena buržoazija brez vsakih idejalov — razen jednega: zgrinjati večjo ali manjšo gomilo denarja za vsako ceno, takorekoč uprav otemati narodu kot najprostejši cestni ropar — da bi, združeni, oživili naš narodni življ, ki boluje na celem ropar — da bi, združeni, oživili naš narodni življ, ki boluje na celem svojem organizmu, in postali najvažnejši faktor v njemu, prehajamo čez to, kajti to ne potrebuje niti najmanjšega tolmačenja.

Iz vseh gor navedenih razlogov prihajamo torej končno do prepričanja, da homo mi, združeni Jugoslovani velik del socialističnega

pokreta v Ameriki in vsled tega jedna čvrsta veja osvobodilne socialistične Internacionalne.

Pozivljamo vas torej, da brez vsakega zadržka razpravljate o vprašanih Jugoslovanske Socialistične Zveze v Ameriki in da ga rešite na jugoslovanskem socialističnem kongresu.

Ni naša naloga, da vam tu predložimo naše nazore, kako naj bi se organizirala Jugoslovanska Socialistična Zveza — to je naloga kongresa. Naša zadača je samo, da vam stavimo predlog za sklicanje kongresa. Vsled tega smo na odborskih konferencah zaključili, da poleg gornjega manifesta prednesemo pred vas, vse jugoslovanske socialistične organizacije v Ameriki, še sledeče predloge:

PREDLOŽENO:

1. Da se kongres vrši v nedeljo 3. in v ponedeljek 4. julija (Independence Day);
2. da se v soboto zvečer 2. julija vrši predkonferenca delegatov;
3. da se predkonferenca in kongres vrši v Chicagu, Ill.
4. da zamore vsaka organizacija izbrati po dva delegata.
5. da pozovete člane, da dajo dobrovoljne prispevke za pokritje stroškov pred sklicanjem kongresa.
6. da bodi začasni dnevni red sledeči:
 - I. Otvoritev in konstituiranje kongresa:
 - a) pozdrav medjugoslovanskega odbora za sklicanje kongresa;
 - b) volitev treh članov za pregled pooblastil;
 - c) volitev petih članov za sestavo dnevnega reda;
 - d) volitev dveh predsedateljev in štirih zapisničarjev.
 - II. Poročila slovenskega, hrvaškega, bolgarskega in srbskega poslanstva o gibanju in položaju organizacij.
 - III. Organizacija Jugoslovanske Socialistične Zveze v Ameriki:
 - a) referati in resolucije;
 - b) zaključek platforme;
 - c) pravila.
 - IV. Zvezina tiskarna.
 - V. Volitev upravnega in nadzorovalnega odbora Jugoslov. Socialistične Zveze.
 - VI. Slučajnosti.
 - VII. Razpust kongresa.

S socialističnim pozdravom

MEDJUGOSLOVANSKI ODBOR

za sklicanje kongresa:

Dimitar Ekonomoff, M. Glumac-Jurišić, Milan Hedji, Ivan Molek Dušan Popović, Č. Parizanović, B. R. Savić, N. Stojanoff, Jos. Zavrtnik st., Stjepan Zlodi.

Opomba: Vsem jugoslov. socialističnim organizacijam se razpošljejo posebne glasovnice o stavljenih predlogih, ktere je treba vrniti najdlje do 3. junija na tajnika: S. Zlodi 1830 S. Centre Ave., Chicago, Ill. — Ako ktera organizacija slučajno ne dobi glasovnice do 15. maja, naj jo zahteva od tajnika.

Vsi jugoslovanski socialistični časopisi v Ameriki so naprošeni, da ponatisnejo, oziroma prevedejo in objavijo ta manifest in predloge.

Chicago, Ill., 28. aprila 1910.

Splošen pregled.

SLOVENCEM V CHICAGU!

Šolski svet za mesto Chicago nas opozarja s pismom, da se po končanem ljudskem štetju prične dne 2. maja prične šolsko štetje. Šolsko štetje se vrši vsake dve leti v Chicagu. Štejejo pri tem vse moške in ženske pod 21. letom.

Stariši naj odkritosrečno povedo števecem svojo narodnost. Za Slovence velja "Slovenian" in ne "Austrian". Šolski svet se bo potrudil, da dobi števec vseh narodov, ki živijo v Chicagu.

Na stavljena vprašanja naj odgovarja vsakdo odkritosrečno. Gre se za korist otrok, ki obiskujejo šolo. Vse odgovore se smatra za zaupne.

Števeci bodo nosili znake. Kdor nima znaka, je slepar.

— Vlada hoče baje prijeti čikaškega spekulanta Pattena, ki je lansko leto za nečednimi sredstvi na borzi podražil najpotrebnejši in najvažnejši ljudski živč — kruh. Kakor noben požeruh ni zadovoljen z milijoni, za katere je okradel ljudstvo, tako se tudi ta Patten ni zadovoljil z milijoni, katere je pridobil s spekulacijo v pšenici. Patten je opazil, da se dá ameriško ljudstvo oiganiti pohlevno potom borze. Za pšenico je prišel z bombaževino. In podražil je ta produkt tako visoko, da so tvorničarji tekstilne industrije znižali produkcijo, ponekod pa popolnoma zaprli tvornice, ker bi bili prisiljeni izdelovati tekstilno blago pod ceno. Na tisoče delavcev je bilo nakrat na cesti, brez dela, pa tudi brez kruha.

Da so tako mahinacije na borzi še večje lopovstvo, ker spravljajo na tisoče delavcev ob delo in kruh kot lumparije mesarskega trsta, ki z zdraženjem mesa vzamejo ljudstvu zadnji cent iz žepa, je navsezadnje pričela umevati tudi ameriška vlada in proglasila je,

da bo uvedla preiskavo proti te vrste spekulantom.

To je pa tudi vse! Preiskava se bo vršila, hrib bo krožil in krožil in rodil bo miš. Patten in njegovi prijatelji v Washingtonu bodo že skrbeli, da se Pattenu ne bo dalo dokazati nič.

V kapitalistični človeški družbi je nemogoče prijeti visoke in velike tatove, golufje in sleparje, ker se kapitalistično načelo glasi: Močnejši ima pravico oropati slabjšega!

Zategadel doli s človeško družbo, ki priznava taka načela!

— Pravica v kapitalistični družbi je res šepava in kruljeva.

Devetnajstletni pesnik John Carter, o katerem zdaj toliko pišejo angleški listi je pred leti ukradel \$24. Sodišče mu je prisodilo deset let, od katerih je že pet obsejal. Pred tednom dni so ga pomilostili. Ako bi ta mladenič ne bil iz ječe pošiljal na vplivne mesečnike svoje pesni, živ krst bi se ne bil zmenil za njega in sedeti bi moral deset let.

Neki bankir imenom Stensland v Chicagu je bankotiral. Pridni in marljivi delavec, ki so izročili svoje trdo zaslužene groše temu bankirju, so zgubili po 30 odstotkov na svojih prihrankih. Z drugimi besedami. Oškodovani, ogoljufani ali osleparjeni so bili za trideset odstotkov na svojem premoženju. Sodišče je prisodilo temu bankirju 14 let ječe. Ali komaj je sedel dve leti, je bil že svoboden, dasi se je šlo za sto tisoč dolarjev. Ako bi bil navaden delavec, bi moral sedeti 14 let, doslužiti bi moral svojo kazen.

Mladi pesnik Carter je ukradel le 24 dolarjev. Kakšna malenkost v primeri s stotisoči! In Carter je moral sedeti pet let. Carter je ukradel, ker je bil lačen, brez dela in strehe; Stensland je oškodil siromašne delavce iz profitaželjnosti. Bogat je bil, vsega je imel dosti, pa mu je bilo še premalo. Po-

možiti je hotel svoje premoženje za nečednimi sredstvi, pa mu je spodletelo.

Stensland bogat in profitažljen je sedel komaj dobra dva leta.

Carter, siromak je pa moral sedeti pet let.

Takšna je pravica v kapitalistični družbi.

— V državi Mississippi so linčali nekega zamorca. Obesili so ga, streljali na njega, prerezali mu vrat in nazadnje ga polili s petrolejem in zapalili. Kasneje je pa prišlo na dan, da niso linčali pravega krivca, ampak nedolžnega človeka.

Tako zgleda ameriška kapitalistična kultura leta 1910 po Kr. r. Mar želite še podrobnejšo sliko o ameriški kapitalistični kulturi?

— Rooseveltov svak Nik. Longworth ni mogel brzditi svojega jezika. Govoril je, kot je to v navadi pri blebetavih ženicah. V nekem govoru v Rockisland, Ill. je dejal: "Za Taftom pride Roosevelt za dobo 4—12 let ali pa še več" "Zdaj vemo, kaj namerava obitelj Roosevelt," piše list, ki ga dobivamo v zameno.

Ako od daleč opazujemo velikega potnika in loveca Roosevelta in njegove oficijelne posete v krogih prvih monarhističnih vladarjev, kako se bo nastanil celo na dvoru v Berlinu, tedaj to osupne poštenega ameriškega republikanca (ne v stranskem smislu). Mar je "o-soda" res določila, da Tedi postane moderni Napoleon ameriške republike (s cesarsko krono v ozadju) ali vsaj drugi cesar v fraku ala Diaz v Mehiki? Time will tell! (Čas bo povedal.)

Res je britka resnica, da Rooseveltu ne manjka volje postati imperator. In to mora tudi osupniti vsakega, kdor je za ljudovlado — republiko, ne glede na politično ali versko prepričanje.

Nikar naj se pa ne domišlja nikdo, da je ameriška republika že zrela za imperatorstvo. Čas, doba bo skrbela, da drevje raznih Rooseveltov ne bo poglalo svojih vrhov do neba. V dobi 4—12 let, na katere računi Roosevelt kot diktator, se lahko marsikaj spremeni. Resnica je tu. V republiki imamo dobro organizirano socialistično gibanje, ki hoče napredek, ne pa nazadnjaštvo. Socialisti ne računamo s tem, da bomo kmalu zvolili predsednika ameriške republike. Pač pa računimo s tem, da se bomo uprli proti vsakemu, ki bi hotel unčiti meščansko republiko in sebe pa venčati za diktatorja ali cesarja.

Socialistično gibanje raste in se širi z vsakim dnem. Zategadel se ne bojimo za republiko. Bojazen za republiko se naseli lahko le v srech kapitalističnih političnih marionet. Socialisti jo ne poznajo!

O prekanjeni iznajdbi Carnegija, ki delavce spreminja v delničarje, pravi neki delavec, da so ljudje kar zaljubljeni v to neumnost, ki ni nič drugega kot navaden švindl. Prvi razdelitvi delnice 1904 je sledilo znižanje plač, ki je bilo večje kot dividenda. In tako bo vedno. S to iznajdbo je Carnegie tudi privezal delavce na svoje pekle — plavže, tvornice, prave človeške mesnice, ker vsak delavec še le po petletnem vposlenju dobi delnico, dividendo pa še le takrat, če je po nazorih vodstva družba tudi res delala za korist družbe.

Ako si ogledamo življenske razmere delavcev v Homsteadu, potem še le poznamo ustanovitelja knjižnice in človekoljuba Carnegija v pravi luči. Tako tesno, kot čebele v panju žive tam delavci, po narodnosti sami Slovani. Nima jo zdrave pitne vode, nikjer ni igrišča za otroke. Knjižnica, ki jo je ustanovil Carnegie, pa stoji tam, kjer prebivajo uradniki. Polovica prebivalcev bolega za legarjem in dve tretjini novorojenih otrok umrje tekom prvega leta.

V industrielnem gnezdu Homstead ni sanitarnih in socialnih naprav. Tužna, pa resnična slika! Ali je Carnegie res človekoljub?

— Razni kapitalistični listi napovedujejo, da bo padla cena za prešičje meso. Danes še ljudstvo prav nič ne občuti tega napovednega znižanja cen, dasiravno bi moralo občutiti tako hitro znižanje kot znižanje cen.

Mi čujemo poslanico v znižanju cen, a manjka žive vere v to.

Marsiktera gospodinja vé, da je krompir po 20 centov bušelj na trgu. V prodaji na drobno mora pa gospodinja dvakrat ali trikrat toliko plačati za bušelj. Ameriški poljedelski list "American Agriculturist" pravi: Doživeli smo markantno znižanje cen živila. Pšenica je v primeri z lansko ceno padla za 17 centov pri bušlju, koruza za 19, oves za 20. Kar se tiče krompirja, omenjamo, da ga nekateri kmetje niso hoteli prodati i nso zdaj veseli, če ga morejo prodati po 25 centov bušelj. Tudi jabolka so v ogromni zalogi, katero bolj uničuje gnjiloba kot pa konzum. Jajca zopet po stari praksi devajo v hladne shrambe in čakajo, da bo poskočila cena, radi tega je prisiljen konzument plačati 30 centov za tučat. O znižanju cen za sirovo maslo poroča tudi poljedelski list. Gospodnje pa ne vedo nič o tem, dasiravno straši vlada trust za sirovo maslo z obtožbo.

Taka je slika današnjega gospodarstva v kapitalistični republiki.

— Od vseh strani dežuje danes prošenj na Emila Seidela, novoizvoljenega socialističnega župana za mesto Milwaukee, za službo. Prosileci za republikanci in demokrate. Med prosileci ni socialistov, tako je izjavil novoizvoljeni župan.

To nas opominja na gibanje med Slovenci pred par leti. Strmeli so, da se socialisti ne pehajo za službo. Nočemo izraziti še določneje, ker nečemo odpreti starih ran, da bi nam kdo očital, da provociramo z nova boj. Kdor nima zapečatene pameti razume nas. Ali enkrat pa za vselej izjavimo: Kdor je prepričan socialist se ne peha za službami, marveč čaka mirno, da ga ljudstvo pozove in pripozna njegove zmožnosti. Kdor pa dela nasprotno, ni socialist, ta je navaden oskorsrež, ki gleda na svojo korist, ki se še ni otrsela kapitalističnega mišljenja.

— Emil Seidel, novoizvoljeni socialistični župan za mesto Milwaukee je po izvolitvi izjavil: Sedaj bi bilo krivično, da dobivam dobiček iz svoje delavnice, ko ne delam. Dobiček, ki bi imel dobiti jaz, naj se razdeli za dobo dveh let, ko bom županov mestu Milwaukee, med dvanaestorico delavcev, ki delajo v moji delavnici.

Delavci! Ali razumete, kakšna je razlika med delodajaleci socialisti, republikanci ali demokrate.

Kdor ne dela, nima pravice do sadov dela.

*) Emil Seidel je bil po poklicu delavec za vzorce (Modeltischler, Patternmaker) je ob izvolitvi županom v družbi z nekim drugim delavcem lastoval delavnico, v kateri je delalo dvanaest delavcev.

— Za vničitev socializma se je ustanovil na Angleškem klub "blago in visokorodnih dam". Med podpredsednicami so ena madvodinja, 15 grofic, 5 kontesinj in 27 baronice. Vse te dame so konštatirale, da "socializem preti in grozi s poplavam revolucije."

Grozna in strašna je prikazen, ki so jo razodele dame, ki ne vedo, kako strašen in grozen je boj za obstanek ljudi, katerim niso rojenice nasule zlata v zibelj.

Od neumnih ženic, naj že bodo vojvodinje, grofice ali baronice tudi nismo pričakovali kaj drugega.

DELAVEC, PROLETAREC MISLI!

Delavec človek kamorkoli se ti ozreš, opaziš in vidiš vstvarjajočo in vnujujočo naravno silo in vedno delavno in nikdar opešajočo delavno silo. Delavstvo, proletarijat, ki dan za dnem živitoli v tužni tlaki, ki dan za dnem dela pri tkalskem stolu, v plavžu, rudniku, na ladiji in železnici za nizko plačo, ne zasluži šestokrat toliko, da bi se najedel do sitega, dasiravno zemlja rodi za vse v izobilju.

Delavec vliče temu nima dosti-krat/toliko, da bi si s hladno in čisto studenčnico ngasil žejo, svojo na pol nago telo pokrili z obleko po noči pa prebil v dobrem prenočišču in si tako nabavil no-vih moči za delo in drugi dan.

In če premogar globoko doli pod zemljo rije po premogovih plasteh in spravljata črni diamant na svitlo za kapitaliste, nag, črn in ranjen, ga pričakuje zvečer, ko se vrne z napornega dela domov, prazna sobica in borna večerja, okoli mize pa kupica lačnih otrok, ki vpijejo: "Ata kruha, kruha, lačni smo!"

Tkalec, ki dela tlako za kapitaliste v predilnici ob tkalskem stolu in tka svilo, žamet, baržun, sukno in platno pa hodi s svojo družino — ženo in otroci oblečen v cunje.

Poljski delavec, ki ob hudi vročini ves dan s strojem žanje žito, ima zvečer komaj toliko slame, da si pripravi borno ležišče.

"Delavec dobiva plačo za de-lo," kričijo kapitalistični izkoriščevalci!!

Plačo, katero pogosto dobivajo izmognjeni delavci, reprezentira komaj stoteri del vrednosti dela, katerega so zvršili.

Lastnik premogokopa obdrži premog, imenuje ga svojo lastni-no, postavi ga na trg in s prodajo premoga pridobi milijone. Lastnik predilnice, veleposelnik in sploh vsi kapitalisti delajo tako. Bogati požeruhi niso nikdar za-dovoljni s plenom, ne zadostuje jim, da stanujejo v krasnih pala-čah se vozijo v avtomobilih, obla-čijo čedno in vsaki dan po deset-krat najedo do sitega. Vzeti hoče-jo delavcu zadnji grizljaj kruha iz grla.

Naobratno se pa delavec zado-volji s kostmi in ostanke, katere mu mečejo kapitalisti. Bogat po-žeruh žre šampanjca, delavec se pa mora zadovoljiti šestokrat s smrdljivo vodo, v kateri plavajo vsakovrstni baci, ki povzročajo kužne in nalezljive bolezni in pre-rano smrt.

Zaman vpijete delavci, vaše že-ne in deca, da st gladni, bos, na-gi in brez strehe. Kapitalisti so trdosrčni in ne poznajo milosti. Pri kapitalistih odločuje profit. Delavci, ako zahtevate kruha in če ga zahtevate preglasno, tedaj vas kapitalisti nasitijo s svinčen-kami, policijskim kolčji in sablja-mi. Sinove delavcev, naše brate oblečejo kapitalisti v pisane uni-forme, za varstvo svoje jim pa po-tisnejo morilno orožje v roke. Za-lostno in tužno je do skrajnosti, da bratje streljajo na povelje ka-pitalistov na svoje brate. Vprav to pa dokazuje, da ima današnji nes-pametni družabni red svojo oporo v repetirkah, bajonetih in sabljah. Današnja kapitalistična družba sploh ne more obstati, ako

bi de l naših bratov ne bil oblečen v pisane uniforme in pripravljen vsaki trenotek v zabavo kapitali-stom pobijati in moriti svoje last-ne brate. Ako bi ne imeli delavcev v uniformi, bi bilo že marsikaj drugače na svetu: zginila bi beda in siromaštvo.

Prepustimo dežele in države — povsod, kjer prebivajo delavci, bomo našli na revščino in bedo. Bogato žetev ima smrtna kosa na bojišču kapitalističnega družab-nega reda. Tu je poginil človek gladi, drugod je oče obupal, u-moril je soprogo in deca, tam je zopet stroj raznesel človeka, drugod je pa razstrelba v premo-gokopu ubila sto ali še več pri-dnih premogarjev. Zjutraj gredo premogari na delo, zvečer je pa na stotine vdov in sirot. Na stav-bah ponesrečijo delavci, njihov kri pa moči zemljo. Marsikatera po-štena žena ali dekle pa zavoljo revščine gre v hišo sramote.

Tako bi lahko našli brezšte-vilno vrsto slučajev, ki je vsak tragedija, katero je povzročil ka-pitalistični gospodarski red.

Policija, cerkev in sodišča so na delu, da bi prikrili sramoto ka-pitalističnega gospodarstva, opozi-cijo pa odgnali v zapor.

Za obupati je, pravi marsikate-ri delavec, ki z bistrim okom opa-zuje razmere v današnji kapitali-stični družbi.

Ne! Mi pravimo: Ne obupajmo! Bojujmo se za spremenitev da-našnjih tužnih razmer!

Delavci! Glavo po konce in v boj za naše pravice. Dokler diha-mo, dokler kri kroži po naših ži-lah, se moramo boriti za boljše razmere v človeški družbi. Ako je nam osoda nemila da ne bomo do-čakali boljše bodočnosti, potem umrmo z zavestjo, da smo storili vse, kar je bilo v naši moči, da pripravimo svojim otrokom bolj-še življenske razmere in ugledimo pot za strmoglavljenje kapitalisti-čne človeške družbe in uresničen-je socialistične.

Seve, slabotneži in slaboumneži ugovarjajo. Trdijo, da je vedno tako bilo in vedno tako ostane. To je laž, zavijanje resnice. Ni bilo vedno tako, pa tudi večno ne bo tako!

Današnja človeška družba ne bo obstala. Podlaga ste ji laž in sleparstvo. Današnji človeški dru-žbi je že vtisnjen pečat pogina. Da-našnja kapitalistična človeška družba mora in mora pasti, ker vsebuje naprave ki bijejo člove-čanstvu v obraz, dasi jo ščitijo vi-slice, ječe, duhovniki in vojaštvo.

Že stopajo na plano čete delav-cov proletarcev in tirjajo svoje pravice: svobodo, pravico, bratst-vo, enakost, sploh človeške živ-ljenske razmere za vse ljudi na zemlji.

Vsi ljudje na svetu imajo enako pravico do vsega, kar rodijo zem-lja, delo, znanost in veda.

Delavci, Vi ste poklicani, da ustanovite raj na zemlji, novo člo-veško družbo, v kateri bodo živel ljudje v bratski ljubezni in skup-no delali in živeli.

Delavci! Radi tega že danes vz-gojite svoje otroke v smislu večne mladence — svobode. Vzgojite jih za samostojne misleče ljudi, da bodo nadaljevali z delom, katere-ga ste pričeli da postanejo korist-ni člani nove človeške družbe, ka-tere vzhajajoči svetli žarki se že prikazujejo v daljavi.

Posebno slovenskim delavcem priporočamo, ki so kri in meso ti-stega naroda, kot smo mi:

Ustanovljajte socialistične klu-be, ustopajte v unije, čitajte de-lavske časnike, svoje brezbržne tovariše bodrite in unemajte za socializem, svoji deči vcepite v srca smrtno sovraštvo do kapita-listične človeške družbe in doba socializma bo napočila kmalu.

Delavci, razmišljajte o tem!

Dopisi.

Conemaugh, Pa. 21. aprila.

Cenjeno uredništvo Proletarec! Prosim, priobčite te vrstice v listu Proletarec.

Spomlad je tukaj. Narava se probuja iz spanja. Vse hrepeni po zopetnem življenju. Kakor se pro-buja narava iz njenega spanja in hrepeni po solnčnih žarkih njene-ga življenja, tako se tudi mezdni sužnji probujajo k zavednosti in hrepeni po boljšem življenju.

Sedaj so po raznih krajih širne republike Ameriške delavski boji v podobi stavk. Raznovrstne stro-

ke organizirane delavske moči za-htevajo poboljšanje plače. Med temi boji so tudi premogari meh-kega premoga združeni pod moč-no organizacijo "United Mine Workers of America." Njih pla-čilna lestevica ali kontrakt je po-tekla z prvim aprilom. Sedaj ve-činoma vsi počivajo oziroma čakajo, kaj bodo njih zastopniki sklenili z delodajalci. V to potreb-ne konference se vrše po različnih krajih. Vse kaže, da posebne ne-sreče ne bo in se bo najbrž kon-čalo z mirnim potom. Znamenito pa je letos, posebno tukaj v o-srednji Pennsylvaniji to, da je polno stavk med neorganiziranimi premogari. Skoro v slednjem premogokopu, kjer niso družbe takoj prve dni aprila povišale pla-če, so se vršile in se vrše stavke in to v večini brez kakšnega organi-zatorja od organizacije "United Mine Workers of America." Ve-činoma so dobili po takih krajih premogari za 5.5 odstotkov po-višanje plače. Gotovo, kar je sa-mo ob sebi umevno, jih bodo ka-pitalisti v drugih rečeh bolj sti-skali in goljufali tako, da bodo ti ubogi delavci sedaj eno leto slabši kakor so sedaj in to zato, ker niso organizirani. Tako se go-di premogarjem v tukajšnjih ro-vih, kateri so last Cambria Steel Co. Imenovana kompanija se je menda enkrat izrazila proti de-lavcem da unije ne pripozna, pri-pozna pa unisko plačo in jo je voljna povišati vsakokrat toliko, kolikor bodo dobili uniski delavci povišanja. Navidežno kompa-nija tudi tako dela, saj v kolikor jaz vem, so dobili tukajšnji pre-mogari tako povišanje ali znižan-je, kakor so ga dobili organizira-ni in to vseh takoj s prvim apri-lom brž stavke. Tudi letos je menda ta družba približala 5.5 odstotkov, oziroma toliko, kol-i-ko bodo dobili organizirani pre-mogari v temu okraju. To je na-vidno, v resnici pa dobivajo ti premogari sedaj slabšo plačo, ka-kor so dobivali pred sedmimi leti. Pred sedmimi leti je bila tukaj vsa jednaka plača za premog, to je, da ni bilo razlike med tako imenovanem "pillas," "stump," in "solid" premogom. Sedaj je pa drugače; ceno ktero dobivajo pre-mogari sedaj za "pillas" ali pa "stump" premog se loči od "so-lid" premoga za 8 do 10 centov pri toni. Zraven morajo po večini še vozniška plačevati, kateri jim vo-zi premog strani. Nadalje je bila plača pred sedmimi leti za "com-pany shift" \$2.50 sedaj je pa le \$1.60 in to za deseturno delo. Ko-li-ko je pa še druge take stvari katere morajo delavci delati brez-plačno, o tem sploh ni za govoriti. Če se pa kateri upa zoperstav-ljati, se mu kar lepo pove: ako ni za-te, pojdi, je dosti družih. To je položaj, v katerem se tukajšnji premogari nahajajo. Je resničen ali žalosten.

Premogari v Johnstownu od Valley Coal & Stone Co. in od Sunnyside Coal Co. so na štrajku že od prvega aprila. Zastavkali so, ker jim imenovani družbi niste hoteli prav nič plače zboljšati. Premogari so bili pred stavko še neorganizirani. Ko so pa zastav-kali in jim niste ti dve družbi ta-koj privolili v njih zahteve, so na-prosili takoj organizacijo od Uni-ted Mine Workers of America za organizatorja, da bi jih organi-ziral in vodil njih boj kar je ime-novana organizacija tudi storila. Premogari so vsi, izvemši par izdaje, vstopili k uniji. Sedaj se bije med njimi in družbami boj. Delavci zahtevajo pripoznanje njih unije in uniske plače, v kom-pa pa pijavke delavske krvi no-čejo nič slišati. Ali njih trmoga-vost jih bo menila, ako bodo de-lavci tako stanovitni kakor so se-daj. Eden premogokop popolno-ma počiva v drugem se pa naha-ja en par izdajic delavskega razreda. Upam pa, da se bodo tudi ti pri-družili vrstam njihovim bolj za-vednim tovarišem in se potem vsi skupaj bojevali za zboljšanje njih razmer. Pripomniti moram, da so Slovenci do sedaj vsi stanovitni, med njimi ni Judežov. Sotrpini, le tako se zadržite tudi v zana-prej.

Imenovani kompaniji sti tako sramotno plačevali svoje delavce, da se mora vsak zavedni delavec zgražati nad tem. Za velik ton premoga sti plačevali navidežno po 50 et. v resnici pa delavci ni-so dobili več zanj, ako so računa-li "dockage", kar se ga je raz-

vesalo in kar so jih ti krvojezo-salei ogoljufali pri vagi, kakor kakih 35 et. ali pa še ne. Pri tem so dobivali organizirani premo-gari po 66 et. za mali ton. (Raz-lika med malim in velikim tonom je 240 funtov.) Najbolj smešno od tega družb je to ker trdite, da ne moreti zaradi tega privoliti v de-lavske zahteve, ker nimate sedaj že nič več dobička pri toni kakor samo 5 centov in da bi še toliko ne imele, ako bi njih premog ne bil najboljše kakovosti. Premo-gari se temu smejejo in so popol-no-ma drugače mišljenja, vse dru-gače podučeni. Oni vedo, ako druge družbe, katerih delavci so organizirani, lahko plačujejo uni-ske plače in pri temu še dober dobiček delajo, zakaj bi potem ti dve ne mogli. Vse kaže, da bo boj hud in morda tudi dolgo trajal, to tem bolj ker so delavci stano-vitni in so si naprej vzeli, da ne gredo poprej na delo dokler jim družbe ne pripoznajo njih unije. Delavci, bodite stanovitni! To tem bolj ker je sedaj namen organi-zacije "United Mine Workers of America" organizirati vse pre-mogarje v tej okolici. Torej je bo-j neizogiben na celej črti, tudi v ti-stih krajih, koder še delajo. Tem potom so tudi naprošeni vsi slo-venski rojaki, da naj ne hodiyo v ta kraj sedaj dela iskati, oziroma toliko časa ne, dokler delavci ne zmagajo in dobijo, za kar se sedaj bojujejo.

Frontenac, Kas.

Malokterikat se sliši iz našega malega mesteca kaj. Znano je, da smo tukaj vsi delavci organizira-ni. Zatorej pred prvim aprilom so zvižgale ravne soparne piščalke in vabile delavce na delo. Dela-lo se je neprenehoma, tako, da so te kompanije spravile obilo premoga na kupe in to v ta namen, da bo-dol delj časa zamogli delavce iz-sesavati do zadnjega centa. Ko bodo delavci popolnoma suhi in izsesani, potem bodo spet lestvi-co podpisali za par mesecev.

Na ta način jih bodo izkorišče-vali nadalje. — Tako je nastopil prvi april. Utihihile so roveve pi-ščalke in delavci smo morali o-stati doma za nedoločen čas.

Dne 1. aprila je priredilo vese-leco A. S. B. pod. društvo za otvo-ritev nove Avstrijske dvorane. Ker je bilo lepo vreme so se vde-ležila skoro vsa društva. Iz Kan-sasa je bila taka parada, da je še ni bilo prej take in jo morda tudi ne bo več. Plapovalo je enadst zastav zraven parade godbe in pevsko društvo "Orel nad Triglavom". Zapeli so par krasnih slovenskih pesmi v novi dvorani. Tem potom se zahvalju-jemo vsem društvam za pomoč in prispevek, da smo se pokazali ne-ustrašeno združeni pod našimi za-stavami. Posebno se še zahvalju-jemo društvam S. N. P. Jednote, ktera so se vdeležila te naše pa-rade in je tudi S. N. P. J. zastava plapovala z rdečimi trakovi med zastavami. Nadalje prosimo, ako morda ni bil kdo po volji postre-žen, naj, blagovolji oprostiti, radi preobilega posla. — Društva in bratje, ako bomo vedno tako sku-paj združeni, imeli bomo gotovo uspešni napredek.

Vsem društvam in bratom soc. pozdrav.

L. Slapšak.

Vihra.

Resničen dogodek na prvega maj-nika na Dunaju.

(Spisal Jože Zavertnik.)

Vzhajajoče solnce je pošiljalo svoje ožvljavajoče žarke na zemljo in budilo v življenje vso naravo. Drevje v parkih, Schoenbrunu, Pratu, na Ringu je poganjalo popke trave je zelenela, zvončki so obračali svoje snežnobele gla-vice proti solnčnim žarkom in ji-jolice so s svojim vonjem oznanja-le, da jih je pomladansko solnce obudilo zopet v življenje. Bil je krasan majniški dan, dan poln milobe in življenja, dan, ki osta-ne človeku v trajnem spominu, ki zna ceniti večno vstvarjajoče, vnu-jujoče in oblike spreminjajoče de-lo narave.

Parne piščalke in tvorniški zvonci, ki so vsaki delavnik kli-cali delavce na tlako so molčali. Tudi iz visokih tvorniških dimni-kov se ni dvigal gost in temno-siv dim proti nebu in nad mestom

tvoril plast, da bi solni žarki n-prodrli do človeških src.

Že zgodaj v jutru so pohajali po mestu delavci v praznični oble-ki. Na jopičkih so imeli pripete rdeče klinčke in znake za manife-stacijo prvega majnika. Hiteli so na ljudske shode, na katerih so protestirali proti kapitalistični sužnosti in manifestirali za socia-listično človeško družbo. Shodi so končali mirno in dostojno. Delav-ci so se razhajali z zavednostjo, da so zvršili zopet kos kulturnega dela za vse človeštvo in da se jim je treba pripraviti za popoldansko manifestacijo, ki se ima vršiti na Ringu in končati s slavnostjo v Pratu.

Naš meidlinški oddelek je od-korakal že ob eni uri proti Rin-gu. Bila je dolga pot. Od spredaj so korakali otroci, za njimi žene in dekleta, za temi pa delavci, mladeniči, krepki možje — mo-derni ciklopje in starčki. Bila je nepregledna vrsta, kakih 20 tisoč ljudi. Sprevod se je pomikal mir-no skozi Margarethen in Maria-hilf proti Ringu. Pri Ringu smo se šli s oddelkom iz desetega okraja Favoriten. Pri tem od-delku so korakale žene in otroci bosi. Njih očetje, bratje in sestre so delali v opekarnah, ki se raz-prostrajo med Hetzendorfom, La-bergom in 10 okrajem. Kapitalisti so jih plačevali tako slabo, da so se hranili s pasjim in mačjem me-som in erknino, da jim je bilo ne-mogoče kupiti obleke in čevljev. Bila je zopet nepregledna vrsta modernih sužnjev — delavcev in delavk.

Kri je zakipela v nas pri tem pogledu in iz tisočerihi grli so za-grmeli fej klici, ki so se zgubljali kot bučanje razjarjenega morja proti Burgu, cesarski palači.

Sprevod se je pomikal dalje proti Ringu. Glava pri glavi na ši-rokem Ringu ob straneh reditelji na kolesih in peš, katere je bilo poznati po širokem rdečem traku preko prsa.

Prišli smo do zbornice, krasne palače, v kateri se shajajo posta-vodajalci za Avstrijo. Okoli nje so stali tako gosto policaji, da bi miši ne bilo mogoče prodreti njih vrste. Sužnji v uniformi in pikel-havbah so mrko gledali sprevod delavcev. Pripravljeni so bili s sabljami in samokresi na višji u-kaz napasti kot divje zveri mani-festujoče delavce: sekati s sabljo, streljati, vbijati in moriti ljudi, ki jim nikdar niso storili nič za-lega.

Delavci so čitali te nečedne mi-sli na obrazih policajev, ki so ro-jile v možganih za nizkimi čeli in kot vihar so ponovno zagrmeli fej klici: **Doli z vladjo! Dajte nam naših pravic! Hamba! Schande! Sramota! Abasso il governo! Blut-hunde!** je bilo čuti v vseh jezi-kih, katere govorijo v Avstriji.

*) Takrat še delavci niso imeli splošne in enake volilne pravice v Avstriji.

Policaji so gledali mrko, grizli so ustnice, škripali so z zobmi. V njih se je oglasila zver, pripravlj-jeni so bili za moritev in ubijan-je. Ali delavski obrazi so bili hla-dni. Le v besedah so dali duška svoji duši. Vedeli so da imajo pred seboj najete ubijalce in mo-rilce.

Sprevod se je pomikal dalje, dr-vil je mimo univerze, pred katero so stali dijak naprednega mi-šljenja in pozdravljali sprevod z živijo klici. Odtod se je stekal sprevod v Prater. Delavci so pri-čeli po strokah, ko so prekorali Praterstern, zbirati se v lokalih svoje stroke.

Vsi so bili praznične volje, ni-čee ni misli na silo in viхро. Le v policijskih možganih je kroži-la misel: kako razburiti mirne de-lavce in povzročiti krvotile — viхро v korist nazadnjaški avstrijs-ki vladi?

Uzrok so našli kmalu!

Delavci so bojkotirali v Pratu poznano gostilno "Svoboda", ka-tere lastnica je bila vdova istega imena, ki je ošabno odrekla de-lavcem uporabo njene gostilne za manifestacijo za splošno, enako in direktno volilno pravico.

Lastnica gostilne "Svoboda" se je preskrbela za prvi majnik z varstvom. Menda je z avstrijsko vlado izgrala pod enim klobukom. V njenim lokalu so bili nastanje-ni: mlečozobni policijski komisar in pet policajev. Čakali so na pri-ložnost, da po višjem ukazu prov-zročijo rabuko.

Godba je svirala in vabila de-

kleta in fante na ples. Slučajno so zašli štirje mladi delavci v gostil-no, sledeč vabljivim zvokom god-be. A komaj so se zavrtili v vese-li poskočnici, že je stopil reditelj in jih rahločeno opozoril, da je lokal bojkotiran.

Komaj je čul policijski komi-sar te besede stopil je v sprem-stvu svojih petih policajev naprej in proglasil reditelja aretiranim. V mladeničih je zavrela kri. Nek-do je stegnul roko in z vrčem uda-til komisarja po nosu. Komisar je omahnil, policaji so pa hiteli h telefonu klicati pomoč.

Novica, o neuljudnem aktu se je raznesla kot blisk po Praterju. Nakrat je bilo na tisoče delavcev okoli gostilne "Svoboda". Čuti je bilo žugajočo klice napram poli-cajski sili. A hiteli so od vseh strani tudi reditelji, da napravi-jo red in mir. Delavci so jih ubo-gali, pričeli so se umikati in od-hajali so v svoje zabavne lokale.

Nakrat se v daljavi prikaže ob-lak prahu. Oblak prihaja bližje in bližje, vmes pa svetlikajo sablje in čuje se drhtenje konj.

Angerer, Angerer, *) pes, je za-grmelo od povsod. Strahopetneži so bežali. Delavci, pogumni de-lavci so pa ostali na Angerer, *) policijski častnik, ki je s policijs-ko konjico tri tedne preje napad brutalno delavce, ki so mirno demonstrirali za volilno pravo je zopet napadel in delavci so pobi-rali kamnje na cesti, ali pa hiteli k bližnjemu plotu in trgali "la-te", da se postavijo konjici v bran.

Jezdeci so prihajali bližje. Su-kali in vihrti so sablje. Vsem na-prej Angerer, okrog njega in za njim pa divji jezdeci. Vihra je prihajala bližje in bližje. Kdor je videl napad konjice na neoboro-ženo ljudstvo, ga pozabiti ne mo-re nikdar. Ozrl sem se okoli sebe. Videl sem delavce krčevito držati "late" v roki, ali pa dvigniti pest, da pobijejo konje in jezdece kot stekle pse. Pa videl sem delavce tudi bežati. Zameriti jim ne sme-mo, posebno tisti ne, ki poznamo napad konjice na neoboroženo ljudstvo. Videl sem, kako je be-žal moj prijatelj, ki je v gostilni ali doma imel vedno prvo besedo. S šepavo nogo je preskočil plot, kot bi ne bil nikdar kruljev te-koem svojega žiljenja. Naobratno sem pa videl sodruga, kateri so bili vedno teoretiki in sem jih smatral za bojazljivce ki so z go-limi pestmi pričakovali policijske jezdece.

Jezdeci so prihajali bližje in bli-žje. Nakrat kri in upitje! Iz bliž-njega vrta, kjer so strokovno or-ganizirani mizarji, kakih deset ti-soč praznovali prvi majnik se je vsula na nas in policaje toča vrčkov. Policaji so sekali, mi bili! po policijskih in konjih in umikali se vrčkom, ki so prihajali iz rok naših tovarišev. Policijska konji-ca je ponovila štirikrat napad. Zaman! Policaji in delavci so le-žali na tleh. Rdeči križ je pa z abulancami spravljalo delo usmil-jenja. Bila je vihra! Vihra! Zma-gali so pa neoboroženi delavci, katerim še pred sabljo ni padlo sree v hlače.

Policajski sili na konjih se ni posrečilo razgnati delavce.

Posledica: 36 delavcev težko ranjenih in 32 policajev. Približ-no 30 delavcev aretiranih, kate-rim so drugi teden prisodili od enega tedna pa do dveh let in pol ječe.

Mlečozobni policijski komisar, kateremu je mlad in vročekrvn sodrug razbil z vrčkom nos, je dobil zaslužni križec. Nekaj dni po vihri ga je pa obiskal česlo.

Nauk:

Za uniformirane morilce in pro-vokate zaslužni križci in cesars-ki obiski.

Za delavce, ki so branili svojo kožo pred podivjano konjico pa težke kazni.

Taki so bili dnovi v Avstriji za delavce pred leti, ko nismo imeli nikogar, da bi nas zagovarjal v parlamentu.

Danes je drugače. Imamo 87 poslancev.

Listu v podporo.

April 28. Valentin Potisek, La Salle, Ill 50 et; March 31. Jos. Dernoč Steel Ohio, \$1. April 9. Jos. Dernoč, Steel Ohio, \$1.

Zavedni delavci! Potrudite se in vsak naj skuša dobiti vsaj jedne-ga novega naročnika.

SIJAJNA PRVOMAJSKA DEMONSTRACIJA V CHICAGO.

Ko smo se dne prvga majnika v jutro vračali z majniške slavnosti, katero sta priredila društva "Sloga" in "Svoboda" v Narodni dvorani nam je oster veter podil dež v obraz. Balj smo se, da bo slabo vreme sprečilo popoldanski pohod. Proti četrti uri zjutraj je pričelo vedriti. A nebo je ostalo čemerno, obetajoč nič dobrega. Veter je podil oblake, ulice so pa bile umazane in blatne.

Lelgi smo h kratkemu počitku, da si nabavimo potrebnih moči za popoldanski pohod — demonstracijo.

Že pred poldnem so se pričeli zbirati jugoslovanski delavci na 1830 So. Center Ave. ki je zbirališče in osredotočišče za jugoslovanske socialiste Bolgare, Srbe, Hrvatce in Slovence. Ob pol eni popoldne smo odkorakali proti Loomis ulici, kjer so nas čakali češki delavci. V prvi vrsti smo imeli štandarto z napisom: "South Slavic Socialist branches." — Živelo jedinstvo Slovenaca, Hrvata, Srba in Bugara." Za štandarto smo se pa vrstili jugoslovanski delavci — vse navzkriž Slovenci, Bolgari, Hrvati in Srbi. Bila je krasna in številna četa zavednih jugoslovanskih delavcev, katerih ni bilo sram pokazati javno, da so socialisti in jugoslovani.

Na Loomis ulici so čakale nepregledne vrste čeških delavcev, ki so naš oddelek pozdravljali z burnimi "na zdar" kliči, ko smo z osemnajste ulice zavili na Loomis ulico. Poleg češke socialistične organizacije, so nas čakali češka strokovna društva in češko delavsko telovadno društvo, med zadnjimi sami mladi in krepki fantje.

Ob eni uri smo pričeli korakati proti Ashland Ave, kjer smo se imeli sniti z delavci drugih narodov. Godba je pričela svirati marzeljezo, jugoslovanski delavci so jo pa zapeli in spreved se je pričel pomikati dalje. Policajev, zvestih varuhov kapitalističnega reda ni bilo opaziti nikjer. Spreved je bil že veličastven dasi so bili le češki in jugoslovanski delavci. Vsak delavec je imel na prsih prirpčet rdeč trak z napisom: "International labor day" (Mednarodni delavski praznik.)

Bil je kratek pohod. Komaj deset minut. In že smo čuli krepke korake delavskih bataljonov drugih narodov. Prihajali so kot vihra. Od spredaj reditelji, katere je bilo poznati po širokih rdečih trakovih preko prs. Za njimi godba, za godbo pa skandinavski, potem finski delavci itd. Prihajal je narod za narodom. Otroci, krepki fantje, zala dekleta in sivolasi starčki. Visoko v zraku so plapolali rdeči prapori — znaki lovekoljubna in proti nebu so se ponosno dvigale štandarte s primernimi napisi. Jugoslovanski delavci so zapeli socialistično koračnico in iz tisočev mimo korakajočih delavcev drugih narodov je pa zagrmelo: "Živel socializem! Hura jugoslovanskim delavci! Živeli češki delavci!"

Prihajal je reditelj na konju. Dolga, nepregledna vrsta se je pretrgala in uvrstili so češke in jugoslovanske delavce. Zdaj se je spreved pomikal po tistih ulicah kjer stanujejo delavci, v katerih možganih vlada še največja duševna tema Godba je svirala marzeljezo in druge skladbe, iz katerih se je glasila svobodna pes.

Delavci, stanujoč v delu mesta, kamor še ni prodrla luč resnice — socializem, so stali na trotoarju, ali pa gledali raz oken spreved. Nekateri so gledali topo, drugim je zopet zaiskrilo oko, oznanjajoč, da možgani premišljajo, kaj pomeni ta spreved.

Ob treh popoldne se je pričel stekati spreved v Pilsen Park, v katerem je prostora za dvajset tisoč ljudi. V parku se je zbrala narodnost za narodnostjo okoli svojih štandart in zastav. Nastopili so govorniki v vseh jezikih. Jugoslovanski delavci smo se zbrali okoli svojih štandartov, kjer so govorniki v bolgarskem, srbskem, hrvaškem in slovenskem jeziku razobložili pomen majniške slavnosti v kratkih in jedrnatih besedah.

Ko je nastajal mrak, smo pričeli razhajati se z zavednostjo, da

je naša dolžnost podvojiti do prihodnjega prvga majnika socialistične čete.

Z.

PREMOGARJEM NA ZNANJE.

Tovariši, trpini, premogarji! Za Sygan in okolice je končan premogarski štrajk. Zmagala je solidarnost organiziranih trpinov, premogarjev. Kapitalisti so se vdali in podpisali plačilno lestvico za dve leti.

Slovenski delavci v gospodarsko in politično organizacijo. Živela sloga delavcev vseh narodov! Naprej od boja do končne zmage! S soc. pozdravom

L. Glažer.

NOTA. Ker je sodr. Iv. Grillec vsled napornega dela v tvornici z ozirom na svoje zdravje bil primoran odložiti upravnštvo "Proletarca", je sedaj prevzel upravnštvo sodr. Joe Zavertnik, mlajši za dobo, dokler list ne dobi stalnega urednika in upravitelja.

MAJNIŠKA VESELICA.

Natlačeno polni so bili prostori velike Narodne dvorane na predvečer prvga majnika. Naši Hrvatski sodrugi so priredili veselico v proslavo delavskega praznika z bogatim vzporedom. In prišli so delavci, trpini od vseh strani. Prišli so Hrvati, Slovenci, Srbi in Bolgari. Saj delavca veže vez, da je v današnji družbi brezpraven, izkoriščen od sistema in kapitala.

Preveč bi bilo, ocenjevati vsako posamezno točko programa. Nastopili so Slovenci, Hrvati, Srbi in Bolgari, pel je socialistični pevski zbor pod spretnim vodstvom sodr. Johna Kočevarja in nam dal mnogo užitka. Westseite damenchor je naš ljubi znanec, kateri sodeluje pri vseh zabavah. Lieder-Ensemble smo imeli priliko prvič slišati. Kdor je videl te starčke na odru, se je mogel nehoti domisliti naših žalostnih razmer, ko se ljudje umikajo vsakemu delovanju s tridesetim letom, rekoč, da se čutijo že prestare. Pa to je naša stara bolezen. Tudi v stari domovini govorijo ljudje pri teh letih o naši mladini, ktera naj začneja delovati mesto njih. Tako je najbolj komot. Človek tolaži svojo lenobo s tem, da prepušča velikodušno delo drugim, sam si pa tolaži čvika vest s tem, da je že star.

Imenitna je bila predstava "Izgubljeni sin." Ljudje, ki so igrali, so malo več, kot diletantje. Izgubljeni sin je drama, vzeta naravnost iz življenja. Ponavljala se je že opetovano v življenju in ponavljala se bo še nadalje — še dolgo, dolgo.

Zanimiv je bil zlasti ženski tamburaški zbor. Naše priznanje Hrvatskim sodrugom. Resničen napredek, tak napredek, da nas mora biti vsaj malo sram, da naš napredek tako zaostaja. In vendar imamo ljudi, zmoežne ljudi, in več jih imamo, kakor drugi. Ne vem, ali smo zadovoljni z obstoječim, ali pa premalo — delamo.

Vzpored je bil vseskozi zanimiv, samo predolg. Če se na podobnih prireditvah že kaj govori, naj se govori predvsem kratko. Dolgi govori in zapletanja iz predmeta v predmet radi dolgočasijo. V interesu udeležnikov in blagajne je, da se vzpored konča vsaj ob najstari uri.

Veseli nas, da smo videli veliko udeležbo od strani naših sodrugov. Prav je to. Hrvatski sodrugi nas tudi nikdar ne pozabijo, kadar priredimo mi kaj podobnega.

Poročevalec.

Frank N. Hoffstot, pittsburski milijonar in tvorničar, kateri poseduje v New Yorku Gizdavo palačo zase in v Me Kees Rocks, Pa., par sto bajt s pet tisoč delavci, je lani nahljnil na voditelja štrajkarjev v svojih tvornicah, da so anarhisti, ki prezirajo postave in sodišča. Letos, pred par tedni, je bil pa ta "postavljubni gentleman" po pittsburski veleporoti obtožen podkupovanja mestnih svetovalec v Pittsburgu, kar je po državnem zakoniku zločin. Ker je pa Hoffstot v svoji marmornati palači v New Yorku, kamor pittsburska oblast ne more doseči, oddaljen je državnim pravdnikom v Pittsburgu s sporazumom governerja države New York, da se lopova milijonarja s silo prižene v Penn-

sylvanijo. Toda kaj je storil "postavljubni" Hoffstot? Pri pokrajinskem zvezinem sodišču v New Yorku je naprosil za sodnijsko prepoved ali takozvani "injunction", ki ga ima varovati pred detektivizmi iz Pittsburga. Tako se roga in prezira sodišče anarhist Hoffstot, oni Hoffstot, kateri je lani zabičeval delavcem, da morajo spoštovati sodišče. Kapitalisti od prvga do zadnjega, so največji anarhisti!

Časopisje poroča, da je priprosto ljudstvo na Kranjskem, Primorskem, Hrvaškem, v Istri in Dalmaciji tako zbegano vsled prihajajoče Halleyeve repatice, da je bila avstrijska vlada primorana zapovedati duhovnikom in učiteljem v omenjenih krajih, da naj ljudstvo podučijo v resnici "grozopolne" zvezde. Praznoverni ljudje se silno bojijo, da repatica pomenja konec sveta in vsled tega zanemarijajo vsako delo, molijo in se pripravljajo za "sodni dan". Človeku mora priti slabo, ko sliši in čita kaj takega. To je blaženi sad popovske vzgoje, kakršna je v Avstriji! Avstrijsko vlado bi moralo biti sram pred vsem civiliziranim svetom, da prihaja na dan s takimi odredbami. Zakaj pa ni vsegamogočna duhovščina na Primorskem, Kranjskem in drugod že poprej preprečila bedasto paniko med neukimi ljudmi? Kajpak! Popje vedo, da čim bolj so ljudje neumni in praznoverni, tem bolj dajejo za maše in tečje za njimi kakor četa kostrunov. Zato jim je pa dobrodošla vsaka taka prilika, da lagje ostrizejo svoje ovce. O civilizacija, kje si še ti!

Sakser in Zotti, dva velika "rodoljuba", se že nekaj tednov neusmiljeno "podajata" potom svojih skebskih dnevnikov. Drug drugega obkladata s tatovom, goljufom, pijaneem in vragvedi s čim še vse. Imenitno je res! Sakser namreč izdaja dva — seveda, skebska — dnevnika, jednega "Glas Naroda" — za "drage rojake" Slovence in drugega — "Hrvatski Svijet" — za "drage zemljake" Hrvate. Od kdaj je Sakser postal tudi hrvatski "rodoljub", nam ni znano; znano nam pa je, da so mu nedavno bili Hrvati še "najinfernijernejši narod na svetu." Jes — Sakser je velik "rodoljub" med Slovenci, Hrvati in morda — še kje drugje, samo da mu — ka-

kor Zottiju — nese dobiček. Toda slovenski in hrvatski delavci ga bodo že enkrat spoznali.

Političarji starih kapitalističnih strank se radi hvalijo, da je gospodarstvo kapitalizma nad vse praktično. Ali je pa tudi to praktično, da je v Zedinjenih državah nad tri milijone otrok v tvornicah in nad tri milijone odraslih, močnih in zdravih delavcev pa brez dela? Seveda je praktično — iz stališča profitolovstva.

Socialisti protestiramo, da bi bogataši nasičevali reveže. Zahtevamo pa, da se bogataši ne nasičujejo od revežev.

Medsebojna pomoč.

Kako žalostno bi bilo naše življenje, ako ne bi skušali pomagati drug drugemu. Če te zadene nesreča, ti gotovo pomore kak sosed ali prijatelj. V slučajih bolezni je to od največje važnosti. Če imaš pole gbolezni slab tek ali oslabeled ustroj, ti najbolj pomaga tisti, ki ti svetuje uživati Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino. To zdravilo ureja delo želodeca in pa drobja ter napravlja novo, obilno kri. Celemu telesu podeljuje novo moč in vztrajnost. V spomladanski dobi bi je morala vživati vsaka družina zaradi očiščenja in okrepjenja krvi. Zelo dragoceno je v boleznih prebavnih organov, v nervoznosti, izgubi telesne in duševne moči, ter v malokrvnosti. V lekarnah Jos. Triner, 1333—1339, So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Pozor agitatorji!

Našim zastopnikom in vsem tistim, ki iščejo novih naročnikov za "Proletarca" naznanjamo, da dobi vsakdo, ki pošlje pet novih celoletnih naročnikov, roman po imenu DŽUNGEL zastonj.

..Požurite se! Džungel je velika povest, v lepo vezani knjigi. Če hočete imeti drugi teden to povest, ki je zajeta iz delavskega življenja in spisana po znanem soc. avtorju U. Sinclairju, tedaj pošljite novih naročnikov in knjiga se vam pošlje zastonj na vaš dom.

Hočete knjigo Džungel zastonj?

Pozor! Pozor! Velika majniška slavnost

za La Salle, Ill., in okolice

se vrši v

MINERVA PARK, PERU, ILL.

Ob poldveh pop. prične spreved iz parka z godbo na čelu po mestu.—Po vrnitvi v park petje, govori, ples, domača zabava in kinematograf (premikajoče podobe).

Najlepša in najboljša obleka Vas velja najmanj v

Največja izbira klobukov. **LAWNDALE CLOTHING HOUSE** S.W. Corner 26th & Central Park Ave. Srajce vseh vrst in cen.

RUDOLPH LAYER

LASTNIK

Obleke po mere naša posebnost.

FRANK UDOVIČ,

EKSPRESMAN

1343 W. 18th Street

pri Blue Island Ave.

CHICAGO, ILLINOIS

Prevaža pohištvo, premog, drva in drugo. Oglasite se pri njem. Oddaljeni rojaki naj pišejo dopisnico.

ČE RABITE EXPRESS

kočljo, seno za živino in sploh reči, ki spadajo v stalno stroko — se oglasite pri

W. J. BRENNAN,

1132—1st St.

La Salle, Ill.

TELEPHONE 380 R.

Slovenec in Hrvatom priporočam svoje moderno brivnico. **FRANK ZORNJAK,** 1837 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Importiran starokrajški tobak vsake vrste

za cigarete, pipe in žvečenje. Importirane cigare in cigarete. Vse pristno in po zmernih cenah.

VAC. KROUPA,

1243 W. 18th St. Chicago, Ill.

Halo, Johny!

Kje si pa bil včeraj? Saj veš kje, tam kjer je največ zabave. Ali še ne veš da je največ zabave v GOSTILNI.

John Košiček,

1807 So. Centre Ave. Chicago, Ill.

Sodrugi! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Stražo"!

I. STRAUB URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill.

Ima večjo zalogo ur, verižic, protanov in drugih dragotin. Iskrivo tudi vsakovrsta popravila v tej stroki po zelo niski ceni.

Obiščite ga!

Društvene regalije, kape, prekoramnice, bandera itd.

za slovenska društva najbolje preskrbi

Emil Bachman

1719 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Slovenec in Hrvatom!

naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne

obleke, po najnovejšem kroju. Unijako delo; trpečno in lično

V zalogi imamo tudi razne druge potrebščina, k spa.

daji v delokrog oprave — oblek.

Pridite in ogledajte si našo izložbo.

Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.
UNION CLOTHIERS & TAILORS
598 600 BLUE ISLAND AVE

DOBREGA FOTOGRAFA

Povsod cenijo. Zato pojdite k

Wilke

kteri izvrstno fotografuje.

Najboljše delo. Cene zmerne.

1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.

NA VOGALU 14. PLACE.

TELEFON CANAL 287.

USTANOVILJENO 1883.

Izdelujemo obleke po meri po \$20, \$22, \$25.

Prodajemo gotove obleke po \$10, \$12, \$14, \$15.

Imamo veliko zalogo modernih klobukov v najraznovrstnih bojah.

V zalogi imamo tudi veliko zalogo srajc, kravat, jank, spodnjih hlač, opank, i. t. d.

Za mnogobrojna naročila se priporoča **JURI MAMEK,** PRVA HRV. TRGOVINA ZA OBLEKE 1724 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

Zdravljenje v 5 dneh

brez noža in bolečin

Varicocele, Hydrocele (RAZŠIRANJE ŽIL.)

Ozdravim vsacega, kdo trpi na Varicocele, Strieturi. Dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčne nezmožnosti, vodenice in boleznii tiščih se možkih.

Ta prilika je dana tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni od tucatov zdravnikov, brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s katerim ozdravim vsacega.

Za neuspešno zdravljenje ni treba plačati — je za uspešno. Ozdravim pozitivno zelodečne bolezni, pljučna, na jetrih in ledvicah ne glede kako stara je bolezen.

Tajne moške bolezni zdravim hitro, za stalno in tajno. Živčne onemoglosti, slabost, zguba kreposti, napor, zastrupljenje in zguba vida. Pljučna, naduho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim z mojo najnovejšo metodo.

Ženske bolezni v ogadju, beli tok in druge zdravim za stalno. — Zastrupljenje in vse druge kožne bolezni kakor priče, ture, garje, otekline. — Močni tok iz druge bolezni. Prišče in svetuje zastonj.

DR. ZINS, 41 SO. CLARK ST., CHICAGO. (Med. Randolph in Lake St.)

Uraduje: od 8 ure zjut. do 8. ure zvečer. V nedeljo: od 9 ure zjut. do 4 ure pop.

ALOIS VANA

— izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.

1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1405

Jako važno vprašanje?

"Ali sem že poslal zaostalo naročnino na "Proletarca"?"

Še ne!

KRALJ IN TAT.

V mestu Kanči je gospodoval kralj Supratap. In tam so hoteli štirje tatovi okraštati nekega bogatina. V luknji, ktero so že naredili v zidu, dobé pa jih kraljevski stražniki. Ukleno jih in vse to naznanijo kralju. Kralj zapove, naj jih peljejo ven iz mesta ter naj jih nataknejo na kole, kajti: Z ostro kaznijo kaznovati ničvredne in varovati dobro ljudstvo — to je kraljeva sveta naloga, ako kralj hoče bit pravi kralj.

Trije tatovi so bili že nataknejeni na kole, kakor je velela kraljeva zapoved. In tu si je pomislil četrti:

Moder mož poskuša zogniti se smrti, četudi mu že gre naproti. Ako se mu posreči, je rešen, če se mu pa ne, zapade smrti, nič drugega.

In potem. Če te muči pogubna bolezen, če te uničuje kraljevska moč, le najdi si pravo sredstvo in zbežiš, če treba tudi iz žrela smrti.

In dejal je: "Hej, rablji, tri tatove ste že umorili po povelju kraljevem. Predno pa mene usmrtite, govorite raje še s kraljem kajti jaz znam nekaj posebnega. Ako umrjem, izgine tudi moja umetnost. Kralj naj si jo popreje pridobi, predno me pogubite, ostane vsaj moja umetnost svetu ohranjena.

Rablji pa so mu odgovorili: "Kaj še vse hočeš, ničvredni tat! Na mestu si že, kjer te umorimo — hočeš morebiti še dalje živeti? Kakšno umetnost neki znaš? Kako neki naj od tebe, ničvredneža, kralj pridobi nekažno umetnost?"

Tat pa je zaklical: "O rablji, kaj to govorite? Pregrešiti se hočete nad kraljem?! Ako hoče on kralj to veliko umetnost znati,

mora si jo prilastiti. Ako mu to oznanite, da vam še nagrade."

Rablji torej gredo boječ, da bi se ne pregrešili nad kraljem in oznanijo vse, kar jim je tat povedal. Kralj pa, zelo radoveden, pokliče tatu pred se in ga vpraša: "Tat! kakšno umetnost znaš?"

"Visokost, vem, kako se pride luže zlato." Glasi se tatov odgovor.

Kralj na to: "Kako se to dela? In tat mu razklada: "Visokost, najprvo se naredi zlato seme v velikosti gorčičnega zrna in se poseje v zemljo. Tekom enega meseca se pokažejo rastline podobne gorčici in cveto. In ti cvetovi so pravo zlato. S semenčica, ki tehta eno zrno, zraste petdesetkrat toliko zlata. Uvidiš, gospod na lastne oči, ako želiš."

"Tat, in to je resnica?" vpraša kralj.

Tat je odgovoril: "Veličanstvo, kdo bi smel pred teboj lagati? Ako se ne izpolni moje govorjenje, bodi tudi konec mojega življenja. Saj bode Veličanstvo, tudi pozneje še čas, da me kaznuješ, ker sem se tebe poskušal nalagati."

In kralj je dejal: "Dobro! Sej zlato!"

Prinesli so tatu zlato. Naredil je zrna v velikosti gorčičnega semena in poleg prostora, kjer se je kralj zabaval s svojimi ženami, kamor je bil prav težaven pristop, je priredil zemljo. Nato je rekel: "Zemlja in setev sta pripravljena. Zdaj naj pa začne kdo sejati."

"Zakaj pa ti ne seješ?" vpraša ga kralj.

"Veličanstvo!" pravi tat, "zlata sejati jaz sam ne morem. Mislim, da bi se tako bedno gonil po svetu, znajoč tako umetnost? Ali tat sejati ne sme. Seje naj nekdo, ki v svojem življenju ni še ničesar ukradel."

Tu je kralj rekel: "Jaz sem vzel enkrat zasé denar, ki ga je moj oče, mož slavnega spomina, poslal potujočim pevcom."

"Pa naj sejejo ministri!" pravi tat.

Ministri jo pa koj na to spuste: "Mi smo pod kraljem, kako bi mi bili prosti kraje?"

"Pa naj torej seje najvišji sodnik," reče tat.

Najvišji sodnik pa se je izgovarjal, da je kot mali pastirček kradel materi kolače.

Tu pa je tat zaklical: "Vi ste torej vsi kradli in ste tatovi! Zakaj pa naj bom torej jedini umorjen?"

In ko so slišali to tatovo govorjenje so se začeli vsi dvorjanje smejati; tudi kralj, čegar gnjev je bil premagan z dovtipnostjo tatovo, se je smejal in dejal: "Ne

boš umorjen tate, ne! — Glejte svetovalec, ta mož je ničvredni tat, ali moder je in dovtipa poln. Naj ostane pri meni v pravih trenutkih me bo razveseljeval in zabaval."

In tako si je kralj obdržal tatu v svoji bližini. O tem se pa pripoveduje: Četudi je bil tat ničvrednež, vendar mu je njegov dovtip pomagal razbiti okove smrti in postati kraljev ljubljeneč.

Kaj nam je treba.

(Slovenskim socialistom v Ameriki in somišljenikom sploh v trezno razmišljanje in prevdarek.)

2. NAŠ TISK.

Drugo, kar nam je treba, je, da povečamo in razširimo naš socialistični tisk.

Kakor organizacija, tako je tudi naš tisk do sedaj obsojen samo na vegetiranje, životarjenje. Naš jedini list "Proletarce", nima že poldrugo leto stalnega urednika. Koliko bi bil list v marsikterem oziru boljši, da je stalni urednik, to si lahko misli vsak razsodni sodrug. A do zdaj res ni moglo biti drugače. Uredniku je treba vsaj toliko plačati, da dostojno preživi sebe in družino, če jo slučajno ima, in to so stroški, katerih list danes še ne more zmagovati. List je sicer nedavno storil lep korak iz malega mesečnika na tednik z obširno obliko, toda bila je spet, tista nesrečna kriza predlansko leto, ki je poparila tudi našega Proletarce, da se je moral skrečiti v manjšo obliko in trdo boriti za obstanek. Sedaj je že nekoliko boljše; list sproti zmaguje vse vse nujnejše in neizogibne stroške, in kolikor mi je znano, ima tudi nekaj prestanka v blaginji, a vse jedno se še tiskovna družba ne upa nastavit stalnega urednika.

Druga literatura je pa neznatna. Organizacija je še pred več leti izdala jedno samo brošuro, a "Slovenska delavska tiskovna družba" lani jedno leposlovno knjigo ("Džungel") in pa letos mojo brošuro "Socialistični katekizem" — to je vse. Seveda, dobro poznam razloge, da do sedaj ni moglo biti bolje; veseli smo, da si smo ohranili "Proletarce". Kdo bi bil v takih razmerah mislil še na tiskanje in izdavanje knjig in brošur.

Toda znanprej mora biti drugače.

Ko imamo enkrat čvrsto organizacijo, moramo takoj zastaviti vso skrb in vse moči, da povzdignemo slovensko socialistično literaturo v Ameriki. To delo lahko vrši organizacija in tiskovna družba. Predvsem je treba misliti na redno izdavanje manjših brošur agitatorične in poljudno znanstvene vsebine. Take knjige so bile neprecenljive vrednosti za propagando. Pomislite, koliko dobrih spisov se zgubi v "Proletarcu". Časopis živi tako rekoč samo od danes do jutri, dokler se ne prečita; malokdo ga hrani. Ako bi se pa razni dobri članki in razprave ponatisnile v posebni knjižici, imeli bi dotični spisi veliko večjo vrednost, kajti brošura gre iz rok v roke in se navadno shrani. In koliko dobrega, podučnega čtiva vsebuje angleška socialistična literatura, ki je v Ameriki že jako bogata. Marsikaj bi se prevedlo v slovenščino in natisnilo v knjižicah, kar se ne more stlačiti v list, kateri ima itak že premalo prostora.

Čim večja bo naša literatura, s pravim revolucionarnim duhom prepojena literatura, tem vspešnejše bomo vzbujali duhove; tem več bo med našimi delavci socialistov. Razen knjig in brošur bi morali redno izdajati tudi takozvane "leaflete" na štirih straneh, ki bi vsebovali kratke, najogljivejše razprave o socializmu, ali pa v naj zvečjih barvah slike iz najtemnejših kotov današnje gnjile človeške družbe. Teh "leafletov" bi se natisnilo recimo dvakrat na mesec najmanj po deset tisoč komadov in raposlalo na vse krajeve klube in posamezne somišljenike, kjer še ni klubov, kateri bi jih potem brezplačno razdelili po vseh slovenskih hišah svoje nasebine tako, da bi prišle v roke slehernemu slovenskemu delavcu. Na ta način bi propaganda obrodila najboljše sadove. Socialisti v Milwaukee so zmagali največ s pomočjo takih "leafletov", s kterimi so neumorno izobraževali delavce v svojem ožjem kraju.

Poleg literature agitatorične vsebine moramo gojiti tudi leposlovne in predvsem poljudno znanstvene knjižice iz vseh oddelkov moderne vede. Socializem sam je del znanstva. Mi n. pr. želimo in z besedo in peresom delamo na to, da bi se naše ljudstvo otreslo slepe vere v misticizem, a ne delamo pa zadosti, da bi mu v kolikor toliko meri dali ono, kar bi mu nadomestilo vero v božanstvo namreč izobrazbo, znanje. Človek brez vere in — znanja je divjak. Zato je pa nujno potrebno, da organizacija periodično, t. j. od časa do časa izdaja knjižice, ktere bi v kolikor mogoče poljudni besedi podučile naše ljudstvo o razvoju naše zemlje in ostalih nesbeshnih teles ter še posebej o razvoju človeka; knjižice, ki bi razpravljale ekonomsko vprašanja in sploh predmete, ki vodijo k higijeni, ktera ima nadomestiti versko moralo.

Vse to bi se lahko doseglo, in nas, socialistov je dolžnost, da zaženemo.

Sugestiram: čim se naša organizacija malo odpomore, ustanovi se naj poseni tiskovni fond. V ta fond naj prispevajo po možnosti vsi klubi in rabi naj se izključno za izdajanje agitatoričnih brošur in "leafletov" in znanstvenih knjižic. Obenem naj pa sodrug po celi Ameriki — in to takoj! — podprejo "Proletarce", da čim prej izide na osemih straneh, če že ne mislimo še na dvotednik.

Seveda, mnogo tega bi se že vresničilo, ko bi imeli — svojo tiskarno. Res je žalostno, da v tolikih letih dela in truda še nimamo tiskarne. Toda tudi to se mora doseči! Jugoslovanski socialistični kongres je pred vratmi, in na dnevnem redu kongresa je tudi točka za ustanovitev skupne tiskarne za slovenske, hrvatske, srbske in bolgarske socialiste. Napnimo vse sile, da se to v kratkem uresniči!

Povzdignimo naš socialistični tisk!

— Pred zadnjo nedeljo so molili po cerkvah ameriške republike za jetične in pridigali zoper jetično. Zbesedo so oznanjali, da zaduhle delavnice in stanovanja, neprezračene spalnice itd. pospešujejo jetično.

To je dobro, pa tudi smešno. Delavci mora danes delati v taki delavnici, kakeršno mu odkaže delodajalec. Delavci mora stanovati v takem stanovanju, za kakeršnega premore stanarino. Take priporočbe so dobre, za delavce so pa brez pomena, kar kapitalisti določijo, kje bodo delavci delali in pa stanovali.

Molitev na višje bitje, ki dovoli kapitalistom, da tako gospodarijo, je pa brez najmanjše vrednosti in popolnoma nepotrebna.

— Zopet je rešena velika zagotetka. Rešil jo je Andrej Carnegie tako žensalno, da se čudimo, da tega vozla ni razvozljalo že kak idiot. Rešitev uganke se glasi: "Tekom svojega življenja naj vsakdo kolikor največ more osređoči premoženje v svojih rokah. Ko pa umrje, naj pa polovico zapusti državi."

Bravo! Država naj dovoli, da sme vsak podjetnik poljubno ropati, za plačilo naj pa da še le ob smrti uri polovico ropa državi. To je pametna. Odprt in odkritosrčen kapitalističen nauk. To moramo priznati Carnegiju.

Ali naše mnenje je, da bi bilo pametnejše, ako bi država v splošno ljudsko korist takoj razlástila vse kapitaliste in ne čakala, da ji kapitalisti še le ob smrti milosti vrnejo polovico ropa.

To bi bilo za ljudstvo vsekakor boljše, za kapitaliste pa slabše.

— Kako hud je boj med delom in kapitalom v Nemčiji, dokazuje poročilo iz Muehlhausen, v Elzaciji, da hočejo izpreiti teksilne delavce ki so v sorodu z izprtimi stavbinskimi delavci. Z drugimi besedami: Tekstilni fabrikant bo izprl sina, da bi prišil očeta udati se stavbinskemu podjetniku.

Ameriški kapitalisti so nizkotni, kedar se gre za profit. Tako umazani in nizki pa še niso kot v Nemčiji. Nemški kapitalisti poznajo le eno načelo: Kapitalist je gospodar, ki ima ukazovati, delavci pa so suženj, ki mora molče in ponižno spolnjevati ukaze kapitalistov.

Ali naši bratje v Nemčiji, delavci so dobro organizirani, ne bojijo

se boja, ki ga jim usiljujejo kapitalisti. Inteligentne industrijske delavce je nemogoče tlačiti tako kot nekdanje telesne sužnje. To naj bi si že enkrat zapomnili moderni sužnjodržci — kapitalisti.

Ko pišemo to notico, je prišla iz Berlina vest, da je prišlo med stavbinskimi delavci in podjetniki do sporazuma. Delavci dobijo z dnem 13. avgusta povišane plače in ta poboljšek se bo še povišal z dnem 1. oktobra. Za mesto Berlin je torej boj končan in Berlinu bodo drugod morali slediti kapitalisti, če jim bo všeč ali ne.

Časi so minoli, da bi kapitalisti kar meni in tebi nič posadili kar 400 tisoč delavcev v eni državi na cesto in jih obsodili na smrt lakote.

Premogokop.

Črna jama, — črn prepad. Požira ljudi noč in dan! Jedne meče ven, a druge sprejema v svojo votlino.

Premogokop! Pošastne stene . . . dušeci zrak . . . zamolkli odmev krampov. Tam se premikajo neke sence — pravijo, da so živa človeška bitja . . .

Premikajo se . . . psujejo . . . jedo . . . kolnejo . . . čutijo — in znajo, da so živi!

Telo ne prenaša obleke vsled vročine; in mečejo jo raz sebe.

Nagi delajo . . .

In pošastna medla svetloba rudarske svetilke še pošastneje osvetljuje izmučene in izsušene kosti delavske . . .

Pokajo kosti; kamen poka — cela votlina poka in razpenja krila.

Obed je. Slepo mulo ki vozi "kare", so tudi odpeljali v stajo.

Mula grize oves. Delavci jedo — ne dosti boljše.

In ko se najedo, so veseli. Mnogi se šaljijo. Nekdo žvižga neko pesem.

Na delo! — kliče spet življenje. Telo ne prenaša obleke silne vročine; in mečejo jo raz sebe . . .

Nagi delajo . . .

In pošastna medla svetloba rudarske svetilke še pošastneje osvetljuje izmučene in izsušene kosti delavske . . .

V trebuhu matere zemlje se mučijo za suh kruh . . .

Ni solne — ni zvezd! Ni neba, ni oblaka . . .

Črn kamen, črne stene, črn strop, zamolčki glasovi . . .

A življenje je šlo naprej in nelo je v svojem krilu: . . . majske zlate solnčne žarke . . .

. . . svitile, trepetajoče zvezdice . . . livado, okrašeno z duhtečimi rožami —

in . . . in . . . in . . .

SLOVENSKI DELAVCI!

Naročajte knjigo Upt. Sinclaira:

največji socialni roman 20. stoletja. Knjiga je pred kratkim izšla v slovenskem prevodu in se že razpošilja.

Cena s poštno vred \$1.25.

Naroča se pri upr. "Proletarce", 2146 Blue Island ave., Chicago, Illinois.

KDOR HOČE IMETI

dobro obleko najnovjšega kroja, okusno in trpežno delo, naj se oglasi pri

MIKE KASTRUN-U, krojač na 1842 So. Center ave., Chicago, Ill. Izdeluje tudi ženske obleke po vseh krojih. — Pridite in pogledajte!

Kaj je treba, da čitate!

v književni zalogi Slovenske delavske tiskovne družbe se dobi:

"Socialistični katekizem"

Predelal za slov. delavce v Ameriki Ivan Molek.

Cena posameznemu iztisnu 10 centov. Kdor jih pa naroči naenkrat 20 ali več istisov, jih dobi pa po 5 centov komad.

(Ta brošura je izvrstno sredstvo za socialistična propagando in živa potreba za vsakega agitatorja, kateri rekrutira nove sodruga.)

"DŽUNGEL"

Povest iz chikaških klavnic. Angleški spisal Upton Sinclair. Poslovenila Jos. Zavrtnik in Ivan Kaker.

CENA S POŠTNO VRED \$1.25

(Ta pretresljiva povest iz delavskega življenja in delavskih bojev je do danes prevedena že na 17 jezikov. Vsak slovenski delavec bi jo moral čitati.)

Obe knjigi se naročata pri upravnistvu "Proletarce", 2146 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

ROJAKI v Waukeganu!

Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u, 714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepiča.

Najboljše in najfinejše obleke

so po nizki ceni na prodaj

pri **H. SCHWARTZ**,

16—18 N. Halsted St., Chicago.

Velika zaloga klobukov, čepic, čevljev, perila in kovčkov.

Kdor kupi za pet dolarjev, dobi darilo.

Prehlajenja se lahko iznebite in bolečine v vratu ter v prsih minejo takoj, če se napravi par močnih drgnjenj s "Pain Expeller", kakor je popisano v knjižici, v kateri zavijta steklenica. Sredstvo se lahko kupi v Ameriki v sleherni lekarni za 25 centov steklenica, treba pa je paziti na to, da je varstvena znamka s sidrom na kartonu in na steklenici.

Podpisana se priporočava Slovincem za mnogobrojen obisk, ker imava na razpolago do brogostilno in dvorane.

Šajnek & Hans

1802 S. Centre Ave. Chicago, Ill.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik. Urađuje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.

1842 So. Ashland Ave. Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

LOUIS RABSEL

moderno urejen salun NA 113 MILWAUKEE AVE., KENOSHA, WIS. Telefon 1199.

JOS. PREZEL,

Slovenska Grocerija.

1932 West 22nd Street,

med Robey in Lincoln ul.

VOZI NA DOM.

Angleščina brez učitelja! Slovensko Angleška Slovnica, Tolmač in Angl. Slov. Slovar stane samo \$1.00, in je dobiti pri

V. J. KUBELKA,

538 W. 145 St., New York, N. Y.

Pišite po cenik knjig!

Aka hočeš dobro naravno vino piti, oglasi se pri

JOS. BERNARD-U

1903 Blue Island Ave.

Telefon Canal 842 CHICAGO

Pri njemu dobiš najbolja kalifornijska in importirana vina.

SE LI BRIJETE SAMI?

Mi vam oferiramo britve za \$2.00 izdelane iz najboljšega materijala, ki se prodaja za \$4.00. To nam zagotovi in prinese 100 novih odjemalcev k tisočim drugim, kterim smo prodajali od leta 1876—to je 33 let pod tvrdo Jos. Kralj. Vsi ti so iznašli, da so naše britve iz najboljšega materijala in da jih najbolj zadošče. Vsaka naših britev je garantirana in mi damo v slodaju, da ni komu britve po volji, damo popolno zadoščenje dotičniku. Nihče ne more oceniti britve predne je ni rabil. Ker vemo, da so naše britve dobre, jih lahko tudi garantiramo. Cena tem britvam je le \$2.00. Brusimo tudi stare britve, za kar računamo 25c. Za Chicago. Za izven mesta je plačati še več za poštnino.

JOS. KRALJ, 1147 W. 18th Street, CHICAGO, ILL.

DR. RICHTER'S PAIN-EXPELLER

Kaj ti koristijo močne mišice, če trpiš na revmatizmu.

PAIN-EXPELLER

dobro vdrgnjen, ti takoj olajša bolečine in odstrani njih virake.

Po 50c in 1.00 v vsaki lekarni.

F. Ad. Richter & Co., 215 Pearl St., NEW YORK

Pazite na varstveno znamko s sidrom.

Joseph Kratky,

1645 W. 21st Pl., Chicago, Ill.

Izdelaovalec najfinejših cigar vsake vrste.

Na debelo in drobno.

Sodrug! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radniško Strazho," edini hrvatski socijalistični list v Ameriki. Naročnina \$2. na leto. Naslov: 1209 W. 18 Str. Chicago, Ill.

POZOR! SLOVENCII! POZOR! SALOON

s modernim keglijščem

Sveže pivo v sodčkih in butaljkah in druge raznovrstne pijače ter unijake smodke. Potniki dobre čedno promocije za nizko ceno.

Postrežba točna in izborna.

Vsem Slovincem in drugim Slovanom se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR, 1625 So. Centre Ave. Chicago

POZOR!

Podpisani naznanjam rojakom v Chicagi in okolici, da sem odprl novi saloon na 825 Blue Island Ave. Točim dobro pivo, vino in dobro visko. Se priporoča

John Mladič

2236 So. Wood St. Chicago

Leopold Saltiel

ODVETNIK

v kazenskih in civilnih zadevah.

Auto Phone 6065.

Office Phone Main 3065

Residence Phone Irving 4176

URAD: 27 METROPOLITAN BLOCK

Severozap. ogel Randolph in La Salle ulice

Stanovanje: 1217 Sheridan Road.

HALO! HALO!

Kam pa? — Na sveže pivo in čašo dobrega vina k

Frank Mladič

1832 S. Centre Ave.

tam se bomo imeli po domače.

To je pogovor s ceste, ki priča o našem saloonu.

Frank Mladič, 1